

RUS TILI DARSLARIDA GENDER YONDASHUVI: MUAMMOLAR, IZLANISHLAR, NATIJALAR

Yangiboyev Lazizbek Rasul o'g'li

Ma'mun Universiteti

Rus tili mutaxassisligi 2-kurs talabasi

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-yanvar 2024 yil

Ma'qullandi: 10-yanvar 2024 yil

Nashr qilindi: 15-yanvar 2024 yil

KEY WORDS

*gender turi, individual xususiyatlar,
gender yondashuvi, chet tili,
differentsial yondashuv.*

ABSTRACT

Mazkur maqolada gender yondashuvini asosida rus tilini o'qitish jarayonini tashkil etishga bag'ishlangan. Shuningdek, gender yondashuvi va uni o'quv jarayoniga joriy etish texnologiyasini qo'llash bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Ta'lim sohasidagi modernizatsiya jarayonlari shaxsning rivojlanishi va talabaning individualligini ochib berish uchun sharoit yaratish g'oyasi bilan bog'liq. O'qituvchilar oldida talabalarining individual qobiliyatlariga muvofiq o'qishda rivojlanishiga hissa qo'shadigan ish shakllari va usullari tizimini takomillashtirish vazifasi turibdi.

Zamonaviy rus tili o'qituvchisi nafaqat talabalarga kuchli bilim berishi, zarur ko'nikma va ko'nikmalarni shakllantirishi, balki har kimning imkoniyatlarini ochib beradigan va uning bilim ehtiyojlarini qondiradigan tarzda o'quv jarayonini tashkil qilishi kerak. Bularning barchasi o'qituvchidan samarali ta'sir vositalarini doimiy ravishda izlashni, ishning yangi shakllarini kiritishni, o'quv faoliyatini tashkil etishning yangi tamoyillarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Bizning fikrimizcha, ushbu muammoni hal qilishda birinchi qadam tabaqalashtirilgan yondashuvdan foydalanishdir. Differentsial yondashuv-bu o'qitishning umumiy uslubiy printsipli bo'lib, u o'quv maqsadlariga, shakllangan nutq faoliyati turiga, o'qitish bosqichiga, o'zlashtirilayotgan til materiallariga, o'quvchilarning yoshiga va boshqalarga qarab turli usul va usullardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Differentsiatsiya ish hajmi va mazmuni, individuallik darajasi, talabaning aqliy rivojlanish darajasini, uning tayyorgarligi va o'rganuvchanligini hisobga olgan holda, shaxsning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, motivatsiyani hisobga olgan holda va boshqalar bo'yicha amalga oshirilishi mumkin. ammo har qanday holatda ham talabalar oldida yagona kognitiv vazifa qo'yiladi, uni hal qilish uchun ular o'zlarining bilimlari va haqiqiy imkoniyatlariga mos keladigan yo'llar bilan boradilar. Umuman olganda, dars metodologiyasi maktab o'quvchilariga rus tilini o'qitishning asosiy maqsadlarini amalga oshirishni kafolatlashi kerak – tilni aloqa, bilish, ta'sir qilish vositasi sifatida ishlatish qobiliyatini rivojlantirish, nutq faoliyatining barcha turlaridan muvaffaqiyatli foydalanishni o'z ichiga olgan kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish.

Rivojlanishning hozirgi bosqichida talabalarga individual yondashuv ta'limdagi gender farqlarini hisobga olishni ta'minlaydi. Ilm-fan, ushbu muammoning barcha ravshanligi bilan, yaqin vaqtgacha u bilan jiddiy shug'ullanmagan, garchi amalda tegishli urinishlar qilingan va empirik tajriba sezilarli darajada to'plangan bo'lsa ham.

Shu bilan birga, o'qituvchilar doimiy ravishda gender masalalariga duch kelishadi va ko'pincha ularni har biri boshqacha hal qilishadi. Biz bugungi kunda dolzarb bo'lib qolgan ushbu muammoga murojaat qilmoqdamiz, chunki uning doirasida birinchi navbatda maktab o'quvchilarini o'qitish va tarbiyalash darajasiga ta'sir ko'rsatadigan umumiy tendentsiyalar aniqlandi.

Gender tadqiqotlarining dolzarbligi, shuningdek, davlatning ijtimoiy strategiyasi ijtimoiy hayotning barcha sohalariga: siyosat, iqtisodiyot, madaniyat, ta'limga gender komponentini kiritishni o'z ichiga olganligi bilan belgilanadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining ta'rifiga ko'ra, bu XXI asrning asosiy muammolaridan biri bo'lgan gender o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar.

Ta'limda gender yondashuviga murojaat qilish bir qator keskin va o'zaro bog'liq muammolar mavjudligidan kelib chiqadi¹:

- an'anaviy gender tabaqalanish tizimining buzilishi, ayollarning erkak ijtimoiy rollarining qutblanishining zaiflashishi (*an'anaviy gender mehnat taqsimoti qat'iylik va me'yorni yo'qotdi*);
- kamroq qutbli bo'lgan erkaklik va feminizmning madaniy stereotiplarini o'zgartirish;
- nikoh va oilaviy munosabatlardagi ob'ektiv o'zgarishlar (*erkakning nikoh va oilaviy holatidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi, bu boquvchining funksiyasini yo'qotish, otalikning sotsializatsiya rolining asta-sekin pasayishi bilan ifodalanadi*);
- ta'limning keng tarqalgan feminizatsiyasi.

Ijtimoiy-madaniy hayotdagi sezilarli o'zgarishlar sharoitida erkaklik va ayollikning madaniy stereotiplarini o'zgartirishning umumiy tendentsiyasi mavjud bo'lib, uning asosi insonning individualligi, jinsidan qat'i nazar, o'zini o'zi anglash yo'llarini tanlash erkinligidir. Ko'pgina tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy jamiyatda ayollarda yuqori feminizm va erkaklarda erkaklik ijtimoiy va ruhiy farovonlikning kafolati emas.

Gender ta'limi muammolari bugungi kunda ko'plab tadqiqotchilarni tashvishga solmoqda. Qiziqish, shaxsni shakllantirishga individual yondashuvning zamonaviy talablari talabaning jinsiy xususiyatlarini e'tiborsiz qoldirolmasligi bilan bog'liq, chunki bu biosotsiomadaniyat xususiyatlardir. Hozirgi vaqtda, bir qator olimlarning fikriga ko'ra, ta'limdagi zamonaviy ustuvorliklar erkaklik va feminizmning qat'iy standartlarini mustahkamlash emas, balki sheriklik potentsialini o'rganish, ayol va erkakda insonni tarbiyalash:

- ❖ *gender repertuarini o'zlashtirishdagi o'zgaruvchanlik;*
- ❖ *samimiylik, o'zaro tushunish, bir-birini to'ldirish.*

Gender pedagogikasi, ta'limdagi gender yondashuvi mahalliy tadqiqotlarda ularning eng kam rivojlangan muammolaridan biridir. L. V. Shtilevaning ta'kidlashicha, pedagogikada

¹ Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. – Ростов н/Д : Изд-во Рост. пед. ун-та, 2000.

gender yondashuvlari hali ham ilmiy ekzotika sifatida qabul qilinmoqda². Endi ta'limga gender yondashuvini joriy etish maqsadga muvofiqligi aniq bo'lib bormoqda, ammo uni amalga oshirishda bir qator muammolarga duch kelish mumkin, bu birinchi navbatda o'qituvchilarning yetarli darajada tayyor emasligi va xabardorligini o'z ichiga oladi.

Xulosa:

Shunday qilib, ta'limdagi gender yondashuvi – bu shaxsning o'ziga xosligini namoyon qilish uchun individual yondashuv bo'lib, bu unga yanada ko'proq tanlash va o'zini o'zi anglash erkinligini beradi. U jinsidan qat'i nazar, tenglik g'oyasiga qaratilgan bo'lib, bu erkaklar va ayollarga o'z qobiliyatlari va da'volarini yangicha baholash, hayot istiqbollarini aniqlash, o'zini o'zi anglash va shaxslararo munosabatlarni optimallashtirish uchun sub'ektiv strategiyalarni tanlash uchun shaxsiy resurslarni faollashtirish imkonini beradi. Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, o'quv jarayonini tashkil etishda gender yondashuvi asosida o'qitish usullari, shakllari va vositalarini tanlash alohida ahamiyatga ega. Bizning nuqtai nazarimizga ko'ra, rus tilini o'rgatishda uslubiy tavsiyalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. – Ростов н/Д : Изд-во Рост. пед. ун-та, 2000.
2. Штылева Л.В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании <http://www.ivanovo.ac.ru/winl251/jornal/jornal3/shtil.htm>
3. Sharifzoda, S. (2023). System of preparing future teachers for professional activity on the socialization of students on the base of gender approach. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(11), 378-387.
4. Sharifzoda, S. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarni gender yondashuv asosida ijtimoiylashtirishga yo'naltirilgan kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashga oid nazariy yondashuvlar. Молодые ученые, 1(18), 10-15.
5. Sharifzoda, M. (2023). Gender xususiyatlarini hisobga olgan holda chet tillarini o'rgatishdagi asosiy omillar. Центральноазиатский журнал образования и инноваций, 2(11), 84-87.
6. Khudoyberganov, D., & Safaeva, D. (2023). Gender yondashuv asosida o'quvchilarni ijtimoiylashtirishga yo'naltirish mexanizmlari. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(5 Part 2), 42-46.
7. Sharifzoda, S. (2023). Oliy pedagogik ta'limda gender yondashuvini amalga oshirishning ijtimoiy zarurati. Science and innovation, 2(Special Issue 9), 263-268.
8. Sardorbek, O., Sharifzoda, L., & Karimov, H. Q. (2022). Gender yondashuv asosida o'quvchi-qizlarda ijtimoiymadaniy kompetentlikni rivojlantirish omillari. Academic research in educational sciences, 3(7), 371-375.
9. Gender Yondashuvi Asosida Katta Yoshdagi Maktabgacha Yoshdagi Bolalarga Chet Tilini O'rgatish Mexanizmlari" M Sharifzoda - Бюллетень студентов нового Узбекистана, 2023
10. INTERACTIVE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATION" TDS Ugli - European International Journal of Pedagogics, 2023

² Штылева Л.В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании <http://www.ivanovo.ac.ru/winl251/jornal/jornal3/shtil.htm>

11. Factors For Preparing Students For Pedagogical Activities Aimed At Socialization On The Basis Of A Gender Approach" S. SHARIFZODA - ... Conference on Management, Economics & Social ..., 2023
12. Pedagogical conditions of socialization of students on the base of gender approach in education. S. Sharifzoda., International Conference On Higher Education Teaching, 1(8), 21–24. Retrieved from(2023) <http://aidlix.com/index.php/de/article/view/1571>
13. Sardorbek O'razboy tabib o'g'li Sharifzoda Gender Yondashuv Asosida O'Quvchi-Qizlarda Ijtimoiy-Madaniy Kompetentlikni Rivojlantirish Omillari..

